

Piotr Kulbcki

Misja Kościoła w interpretacji ks. Franciszka Blachnickiego założyciela Ruchu Światło-Życie

Studia Włocławskie 20, 519-538

2018

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

KS. PIOTR KULBACKI

**MISJA KOŚCIOŁA
W INTERPRETACJI KS. FRANCISZKA BLACHNICKIEGO
ZAŁOŻYCIELA RUCHU ŚWIATŁO-ŻYCIE**

„Gdyby Pan pozwolił mi jeszcze żyć i działać, jednego bym pragnął, abym mógł skuteczniej i owocniej ukazywać w pośrodku współczesnego świata piękno i wielkość Tajemnicy Kościoła – sakramentu, czyli znaku i narzędzia jedności wszystkich ludzi”¹.

Ks. Franciszek Blachnicki (1921–1987) zapisał powyższe słowa w teście, sporządzonym na osiem miesięcy przed śmiercią. Stanowią one wyraz dziękczynienia za otrzymany przez niego dar wizji żywego Kościoła, a zarazem program życia i posługi założyciela ruchu Żywego Kościoła, który od roku 1976 przyjął nazwę Ruchu Światło-Życie. Ks. F. Blachnicki był świadomy, iż w centrum życia Kościoła znajduje się wypełnianie misji stanowiącej kontynuację misji Jezusa Chrystusa. Niniejsze opracowanie ma na celu wydobycie z eklezjologii ks. Blachnickiego elementów określających misję Kościoła.

Na początku należy zauważyć, iż na rozumienie Kościoła przez F. Blachnickiego wpłynęło jego osobiste doświadczenie wiary pogłębione wnikliwymi studiami teologicznymi oraz działalnością naukową i powiazaną

KS. PIOTR KULBACKI – dr hab., prof. nzw. w Instytucie Liturgiki i Homiletyki KUL; kurator założonego przez ks. F. Blachnickiego i ks. W. Danielskiego Instytutu Formacji Pastoralno-Liturgicznej (KUL); autor licznych opracowań naukowych poświęconych ewangelizacji i formacji, m.in. monografii *Liturgia w formacji człowieka ku wolności. Studium w świetle myśli i dzieła ks. Franciszka Blachnickiego* (Lublin 2013); przewodniczący Komisji Teologiczno-Programowej Ruchu Światło-Życie.

¹ *Testament ks. Franciszka Blachnickiego, w: Gwałtownik Królestwa Bożego. Biografia. Testament. Świadectwa*, oprac. Instytut Niepokalanej Matki Kościoła, Kraków 2009, s. 42.

z jej rezultatami działalnością pastoralną. Franciszek Blachnicki w latach swej młodości poszukiwał takiej drogi zaangażowania w życiu, która pozwoliłaby mu zrealizować szlachetne pragnienia uformowania siebie jako człowieka zdolnego do szlachetnego pomagania innym ludziom, człowieka ukształtowanego według ideałów humanistycznych. Wydarzenia związane z uwięzieniem w Auschwitz zachwiały jego ufnością w samodoskonalenie się człowieka. Doświadczenie wiary w celi śmierci – spotkanie Jezusa Chrystusa – ukazało mu, iż ludzkie wysiłki budowania lepszego świata są z góry skazane na niepowodzenie. Dlatego obrał drogę służby kapłańskiej – głoszenia Ewangelii i budowania Kościoła niosącego Chrystusowe zbawienie².

Przygotowanie teologiczne i rozwój życia wewnętrznego w okresie studiów seminaryjnych dały mu fundament zaangażowania w posługę duszpasterską. Jednak te doświadczenia pastoralne zyskały nową dynamikę, gdy po uwięzieniu spowodowanym represjami za skuteczną działalność trzeźwością rozpoczął studia na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim właśnie w okresie *Vaticanum II*. Skupione tam środowisko wybitnych teologów polskich podejmowało nie tylko badania teologiczne wokół uchwał soborowych, ale inspirowało i podejmowało działania praktyczne mające na celu wdrażanie myśli Ojców Soboru. W tym czasie ks. Blachnicki nie tylko zajął się zagadnieniami odnowy kerygmatycznej w katechezie i tworzeniem sekcji katechetyki na Wydziale Teologii, ale głęboko zbadał myśl o pośrednictwie zbawczym Kościoła w ujęciu F.X. Arnolda ze szkoły tybińskiej. Drugi etap jego pracy naukowej zaowocował poszukiwaniem odpowiedzi na pytanie o istotę Kościoła w kontekście eklezjologicznych koncepcji *Vaticanum II*. Prowadzone przez niego badania naukowe znajdowały od razu korelację w formowanym przez niego ruchu Żywego Kościoła³.

Kościół kontynuacją misji Jezusa Chrystusa

Ks. Franciszek Blachnicki podkreślał, iż chrześcijaństwo jest religią pośrednictwa. Zaznacza się to już na pierwszych stronach Księgi Rodzaju. Człowiek stworzony na obraz i podobieństwo Boże został obdarzony rozumem i wolną wolą, jednak uczynił z tego daru zły użytek. Świadomy swej wyjątkowej relacji ze swoim Stwórcą, uległ jednak pokusie szatana, podpowiadającego, iż wystarczy tylko pokonać ograniczenia nadane przez

² Zob. F. Blachnicki, *On przywrócił mi wzrok*, Kraków 2011.

³ Por. M. Marczewski, *Posługa zbawcza Kościoła w ujęciu ks. Franciszka Blachnickiego*, Lublin 2000, s. 63–85.

Stwórcę, by stać się jak Bóg⁴. Grzech pierwszych rodziców mimo wszystko nie spowodował odebrania przez Stwórcę człowiekowi zdolności do korzystania z rozumu i wolnej woli. Bóg obiecał im także, że ich potomek przewyższy niewolę grzechu, w którą uwikłali całą ludzkość. Starotestamentalna historia zbawienia ukazuje kolejne etapy oczekiwania na Mesjasza, który dokona pojednania ludzkości z Bogiem. Na Soborze Chalcedońskim (451 r.) wyjaśniono ostatecznie, iż pośrednictwo zbawcze wypełniło się w Jezusie Chrystusie, Synu Bożym, który przyjął ludzka naturę⁵. W religiach, które także interpretują los człowieka jako potrzebującego „zbawienia”, jest ono rozumiane jako działanie człowieka, który wysiłkiem swej woli i rozumu przekracza barierę ludzkiej natury – poprzez ubłaganie bóstwa ofiarami, modlitwami, medytacją, zaklęciami czy magią. Bóg, poprzez wysiłek człowieka, spełnia wolę człowieka⁶. Koncepcja naturalistyczna religii widziała w starożytności w kulcie realizację cnoty religijności – oddawania Bogu czci Mu należnej, zaś w czasach nowożytnych ujmuje religię m.in. w kategoriach realizacji psychicznych i społecznych potrzeb człowieka⁷.

Biblia prezentując nauczanie i zbawcze dzieło Jezusa Chrystusa ukazuje Go jako Syna Bożego, który przyjął naturę ludzką i dokonał zbawienia jako jedyny pośrednik – arcykapłan Nowego Testamentu (por. Hbr 4, 14 – 5, 10). W ujęciu biblijnym zbawienie człowieka jest tożsame z jego wyzwoleniem, gdyż największą niewolą człowieka jest grzech⁸. Zbawienie dokonane przez Jezusa Chrystusa, choć dokonało się w określonym czasie historii, dotyczy całej ludzkości – wszystkich ludów we wszystkich pokoleniach. Dlatego lud Boży Starego Testamentu był zapowiedzią ludu Bożego Nowego Testamentu – Kościoła. Oznacza to, iż misja Jezusa Chrystusa, jaką jest zbawienie-wyzwolenie człowieka, jest kontynuowana w Kościele. F. Blachnicki z całym naciskiem podkreślał, iż Kościół jest przedłużeniem misji Chrystusa. Namaszczenie ludzkiej natury Jezusa Chrystusa do podjęcia

⁴ Por. F. Blachnicki, *Boży plan jedności i jego antyteza*, w: tenże, *Jedność i diakonia*, Kraków 2009, s. 27–30.

⁵ Por. tenże, *Konieczność odnowy liturgii na tle jej tradycyjnej koncepcji*, w: tenże, *Jaka odnowa liturgii?*, Kraków 2015, s. 6.

⁶ Por. Kongregacja Nauki Wiary, *Deklaracja „Dominus Iesus” o jedyności i powszechności zbawczej Jezusa Chrystusa i Kościoła* (6 VIII 2000), Poznań 2000, n. 13–15.

⁷ Por. P. Kulbacki, *Liturgia w formacji człowieka ku wolności. Studium w świetle myśli i dzieła ks. Franciszka Blachnickiego*, Lublin 2013, s. 185–186; zob. E. Sakowicz, *Religia. II. Typologia*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 16, Lublin 2012, kol. 1400–1403.

⁸ Por. F. Blachnicki, *Problem alkoholizmu w świetle teologii wyzwolenia*, w: tenże, *Prawda – Krzyż – Wyzwolenie. Ku polskiej teologii wyzwolenia*, Kraków 2017 (PKW), s. 22–23,

działalności publicznej, zwieńczonej Jego Misterium Paschalnym, znajduje swą kontynuację w Kościele – wspólnocie w Duchu Świętym (*koinonia*)⁹.

Eklezjologia wspólnoty misyjnej

Początkowo wyrażano pogląd, iż centralne miejsce w eklezjologii soborowej zajmuje wyeksponowana w okresie soborowym idea ludu Bożego. Ks. Blachnicki należał do pionierów głoszenia tezy, iż wiodący obraz soborowej wizji Kościoła stanowi wspólnota¹⁰.

Dlatego zdaniem F. Blachnickiego podstawowy element misji Kościoła stanowi budowanie wspólnoty. Wymagało to trwającej całe stulecie ewolucji eklezjologii, aby przewyciężyć koncepcję Kościoła ukształtowaną jeszcze w jedenastym stuleciu pod wpływem walki o inwestyturę. Reforma gregoriańska uniezależniająca Kościół od władzy świeckiej spowodowała skoncentrowanie uwagi na scentralizowaniu władzy papieża, zaś Kościoły lokalne zaczęto traktować jako prowincje zarządzane z ramienia papieża, tracąc z oczu wspólnotę Kościołów lokalnych. Stanowiło to impuls do tworzenia eklezjologii zakonów żebraczych w opozycji do duchowieństwa diecezjalnego, a następnie do eklezjologii koncyliarizmu poprzedzającego reformację. Kontrreformacja wypracowywała eklezjologię podkreślającą w obrazie Kościoła element zewnętrzny, instytucjonalny. Napięcie pomiędzy władzą papieża i biskupów ponownie ujawnił gallikanizm. Koncepcje oświeceniowe, w duchu deizmu wpłynęły na ujmowanie Kościoła wprawdzie utworzonego przez Chrystusa, lecz wpływ na jego dalsze istnienie i funkcjonowanie został wystarczająco zabezpieczony instytucjonalnie. Niedokończony Sobór Watykański I nie zdążył wyłożyć szerszej nauki o Kościele pozostawiając jedynie uchwały dotyczące eklezjologii władzy umocnionej dogmatem o papieskiej nieomyślności. Według F. Blachnickiego to dogmatycznie poprawne, tradycyjne ujmowanie Kościoła, wskazywało, iż Kościół jako *societas perfecta* posiada wszystkie elementy potrzebne do istnienia, działania i rozwoju. Jednak bazując na koncepcji prawno-organizacyjnej ujęcia te nie były w stanie rozwinąć eklezjologii opartej o konstytutywną dla Kościoła więź wspólnotową. Odpowiedź na te koncepcje przyniósł dopiero zapoczątkowany w XIX wieku proces odnowy eklezjologii inspirowany przez poszukiwania szkoły tybińskiej, encykliki Piusa XII, przedsoborowe

⁹ Por. tenże, *Liturgia w świetle tajemnicy Chrystusa Sługi*, w: tenże, *Jaka odnowa*, s. 39.

¹⁰ Por. tenże, *List z Boliwii*, w: tenże, *Charyzmat i wierność*, Kraków 2012, s. 63; tenże, *Teologia pastoralna ogólna*, cz. 2, Warszawa 2015 (TPO II), s. 194; zob. B. Nadolski, *Urzeczywistnianie się Kościoła w liturgii w świetle dokumentów Vaticanum II*, Poznań 1981, s. 10–12.

ruchy odnowy Kościoła, odnowa biblijna, odrodzenie patrystyki, odnowa kerygmatyczna i ruch liturgiczny. Ekumenizm w spotkaniu z eklezjologią wschodu skoncentrowaną wokół pojęcia *communio* pozwolił na odkrycie Kościoła jako misterium i wprowadzenie pojęcia kolegializmu¹¹.

Ewolucja eklezjologii pozwoliła na przeorientowanie stosunku Kościoła do świata, tak istotne wobec zapoczątkowanych w epoce industrialnej przemian społecznych i politycznych, oraz na odkrycie roli laikatu. Utrata doczesnych przywilejów Kościoła i duchowieństwa, demokratyzacja życia społecznego i akceptacja wolności osoby ludzkiej, także w sferze religijnej zmusiły Kościół do refleksji nad swoimi istotnymi wartościami i zadaniami. Eklezjologia zorientowana na władzę, prawo i autorytet zaczęła ustępować miejsca eklezjologii *communio* opartej na wzajemnej służbie. Postępujące procesy laicyzacji i dechrystianizacja spowodowały odkrywanie na nowo misyjnego charakteru wspólnoty Kościoła¹².

Personalistyczny wymiar misji Kościoła

Soborowe wskazanie na Kościół jako wspólnotę odnosi się zarazem do trynitarniej jedności osób Boskich. Objawia ona zasadę tajemnicy jedności Kościoła, który stanowi „święte misterium jedności [...], w Chrystusie i przez Chrystusa, gdzie Duch Święty udziela różnorodnych darów”¹³. F. Blachnicki podkreślał za Konstytucją duszpasterską o Kościele, iż „człowiek będący na ziemi jedynym stworzeniem, którego Bóg chciał ze względu na niego samego, nie może się w pełni odnaleźć inaczej jak tylko przez szczerzy [bezinteresowny] dar z siebie samego”¹⁴. Zauważył, iż Ojcowie Soboru przywoływali tu istotę określenia *koinonia* jako tajemnicy jedności i wspólnoty człowieka z Bogiem. Bóg jest bowiem „jednością w wielości i wielością w jedności dlatego, że jest Trójcą Osób, a istotą osoby jest istnienie w odniesieniu do drugiej osoby, w odniesieniu, którego istotą jest uczynienie daru z siebie, czyli miłość”¹⁵.

¹¹ TPO II, s. 200–207.

¹² Por. tamże, s. 207–212; EG, n. 19–49.

¹³ Por. DE, n. 2 [tekst i sigła dokumentów soborowych: *Sobór Watykański II. Konstytucje. Dekrety. Deklaracje. Tekst polski. Nowe tłumaczenie*, Poznań 2002].

¹⁴ Por. KDK, n. 24. F. Blachnicki posługiwał się pierwszym oficjalnym wydaniem tłumaczenia dokumentów soborowych, w którym użyto określenia „poprzez bezinteresowny dar z siebie samego”. Wersja ta występuje w jego konferencjach, homiliach i ikonografii; por. *Konstytucja duszpasterska o Kościele*, w: *Sobór Watykański II, Konstytucje. Dekrety. Deklaracje. Tekst polski*, Poznań 1968 s. 555; zob. Kulbacki, *Liturgia w formacji człowieka*, s. 112.

¹⁵ Por. TPO II, s. 247.

Ks. Blachnicki za kard. K. Wojtyłą podkreślał, iż dokumenty soborowe ukierunkowane *ad extra* w poszukiwaniu punktów stycznych z jak najszerszym kręgiem współczesnej ludzkości (*Dignitatis humanae, Gaudium et spes*) wskazują na godność osoby ludzkiej i zabezpieczenie jej praw oraz na osobę jako fundament życia społecznego. Droga do wspólnoty ma swój początek w osobie i rzeczywistość społeczna oznacza wspólnotę osób. Podobne ukierunkowanie dotyczy rzeczywistości wspólnoty Kościoła (*ad intra*), wewnątrz którego stoi osoba ludzka z jej szczególnym odniesieniem do osoby Boga w wymiarze wertrykalnym i personalnym¹⁶.

Personalizm jako konsekwencja trynitarnej zasady eklezjologicznej stanowił dla F. Blachnickiego podstawę rozumienia Kościoła jako sakramentu wspólnoty, szczególnie w konstytucji *Lumen gentium*¹⁷. Dlatego dokumenty soborowe ukazują zjednoczenie wiernych z Chrystusem podkreślając jego charakter personalistyczno-dialogiczny¹⁸. Aby podkreślić osobowy charakter zjednoczenia Kościoła z Chrystusem, Ojcowie Soboru ujmowali Kościół już nie tylko w obrazie Ciała, ale w obrazie Oblubienicy Chrystusa¹⁹. Wskazanie na aktualizowanie tej więzi przez cnoty teologiczne podkreśla osobowy charakter tej więzi²⁰. F. Blachnicki podkreślał szczególny charakter wiary pojętej „jako osobowa relacja do Chrystusa obecnego w swoim Słowie przepowiadanym w Kościele”²¹. To osobowe zjednoczenie dokonuje się poprzez głoszenie słowa oraz przez sakramenty²², a jego szczególną formą aktualizacji jest miłość, charakteryzująca prawdziwego ucznia Chrystusa i to ona stanowi istotę świętości, do której powołani są wszyscy wierzący. Zatem zadaniem Kościoła jest włączenie człowieka w personalistyczny dialog z Bogiem. Dialog ten, w którym Bóg objawia się jako miłość, domaga się odpowiedzi wiary i miłości (*agape*) ze strony człowieka. Misja budowania odpowiedzi wiary i miłości w człowieku jest realizowana poprzez zjednoczenie osobowe w miłości²³.

¹⁶ Por. tamże, s. 248–249, zob. K. Wojtyła, *Wstęp ogólny*, w: Sobór Watykański II, *Konstytucje. Dekrety. Deklaracje. Tekst polski. Nowe tłumaczenie*, s. 9–22.

¹⁷ Por. KK, n. 1; TPO II, s. 249.

¹⁸ Por. KK, n. 7, 8, 32, 48; KL, n. 99, DM, n. 7, DK, n. 7.

¹⁹ Por. KK, n. 6, 9, 39, 41, 44; KL, n. 7, 47, 85.

²⁰ Por. KK, n. 8; DE, n. 2.

²¹ Por. KK, n. 17; DK, n. 4; DA, n. 11.

²² Por. KL, n. 59; KK, n. 21; DK, n. 4.

²³ Por. TPO II, s. 254–257.

Ks. Blachnicki jako wzór osobowego zjednoczenia z Chrystusem przez przyjęcie słowa wskazywał na Maryję. Opierając się na studium K. Delahaye, który badał patrystyczną koncepcję *Ecclesia Mater – Mater Ecclesiae*, widział w Maryi Oblubienicę Słowa. Ta przywrócona we współczesnej teologii koncepcja bazuje na życiodajnym fakcie akceptacji przez nią Słowa. Jej dobrowolne *fiat* zapoczątkowało realizację misterium Wcielenia. Stanowi ona figurę Kościoła przyjmującego w swych członkach Słowo – *Mater Ecclesiae*. Kościół jako *Ecclesia Mater* jest życiodajny, gdyż poprzez swoją oblubieńczą relację do Słowa – „rodzi” swych wiernych do nowego życia w Duchu Świętym²⁴. Dlatego formułując podstawy teologiczno-antropologiczne formacji służby liturgicznej ks. Blachnicki oparł ją na maryjno-personalistycznej koncepcji wychowania młodzieży. Stanowi ona paradygmat procesu formacyjnego właściwego dla szeroko rozumianej misji Kościoła kształtowania nowego człowieka²⁵.

Eklezjalna misja wspólnoty lokalnej

Zarysowany wyżej personalistyczny charakter budowania Kościoła posiada wymiar zarówno wertykalny jak i horyzontalny. Konstytucja dogmatyczna o Kościele wskazuje, iż historia zbawienia posiada wspólnotowy charakter, gdyż „podołało się [...] Bogu uświęcać i zbawiać ludzi nie pojedynczo, z wyłączeniem wszelkich wzajemnych powiązań, lecz ustanowić ich jako lud, który uznałby Go w prawdzie i Jemu święcie służył”²⁶. Lud ten został powołany, by Ewangelia była głoszona wszelkiemu stworzeniu (por. Mk 16, 15). Dlatego Ojcowie Soboru stwierdzili, iż „Kościół jest w Chrystusie jakby sakramentem, czyli znakiem i narzędziem wewnętrznego zjednoczenia z Bogiem i jedności całego rodzaju ludzkiego”²⁷. F. Blachnicki zwracając uwagę na społeczny charakter natury ludzkiej przytaczał za konstytucją *Gaudium et spes*, iż „Bóg, który wszystko otacza ojcowską opieką zechciał, by wszyscy ludzie tworzyli jedną rodzinę i odnosili się do siebie nawzajem w duchu braterstwa”²⁸. Dlatego odwołując

²⁴ Por. F. Blachnicki, *Tajemnica wielka w Chrystusie i w Kościele. Charyzmat maryjny Ruchu Światło-Życie*, w: tenże, *Charyzmat i wierność*, s. 38–47.

²⁵ Por. tenże, *Pedagogia ministrancka*, Warszawa 2011, s. 121–142; zob. tenże, *Teologia pastoralna ogólna*, cz. 1, Warszawa 2013, s. 352–365.

²⁶ KK, n. 9

²⁷ Tamże, n. 2.

²⁸ Por. KDK, n. 24; TPO II, s. 282–283.

się do prawa naturalnego podkreślał, iż relacja braterstwa między ludźmi zakłada, iż posiadają wspólnego ojca²⁹.

Zatem wspólnota Kościoła doświadcza miłości braterskiej (*filadelfia*). Duch braterstwa stanowi sprawdzian jedności uczniów Chrystusa. To Jezus Chrystus, Syn Boży, który przyjął naturę ludzką przyszedł od Ojca z misją, aby wszyscy stanowili jedno (por J 17, 6–23). Pełne braterstwo między ludźmi stało się możliwe dzięki Niemu, gdyż w Nim, naszym bracie, wszyscy staliśmy się braćmi³⁰. F. Blachnicki zwracał uwagę, iż miłość braterska nie jest inspirowana przez drugiego człowieka, lecz u jej podstaw jest boska *agape* zstępująca od Boga ku człowiekowi. Ponieważ istotą misterium Ducha Świętego jest jednoczenie w miłości, dlatego to On jest ostatecznym sprawcą *koinonii* zarówno w aspekcie wertykalnym jak i horyzontalnym³¹.

F. Blachnicki podkreślał, iż misja Kościoła skierowana ku jedności całego rodzaju ludzkiego (por Ef 1, 9–10) jest zakorzeniona we wspólnocie lokalnej. Kościół nie stanowi bowiem anonimowej abstrakcyjnej wspólnoty, lecz urzeczywistnia się w konkretnych braterskich wspólnotach, gdzie istnieją bezpośrednio międzypersonalne kontakty. Kościół powszechny istniejący na całym świecie nie może stanowić bezpośredniego egzystencjalnego doświadczenia konkretnej osoby i konkretnej braterskiej wspólnoty. Dlatego zauważył, iż „nowa soborowa wizja Kościoła jako wspólnoty ludu Bożego i jako sakramentu wspólnoty musi prowadzić konsekwentnie do ponownego odkrycia teologii Kościoła lokalnego i poznania Kościoła w znaku konkretnej wspólnoty eucharystycznej”³².

Źródłem poznawania współczesnej teologii Kościoła lokalnego dla F. Blachnickiego stały się dokumenty soborowe. Konstytucja o liturgii podkreślała, iż czynności liturgiczne dotyczą „Kościoła, który jest sakramentem jedności, czyli ludem świętym, zjednoczonym i zorganizowanym pod zwierzchnictwem biskupów”³³. Eklezjologia Kościoła lokalnego ujawnia się w podkreśleniu związku biskupa i Eucharystii: „Ponieważ biskup nie może zawsze i wszędzie osobiście przewodniczyć całej ołtarzowi w swoim Kościele, koniecznie powinien utworzyć grupy wiernych. Najważniejsze

²⁹ Por. F. Blachnicki, *Nowy człowiek a wolność synów Bożych*, PKW, s. 49–51; TPO II, s. 290–291.

³⁰ Por. KDK, n. 22, 24, 32; F. Blachnicki, *Wspólnota a wyzwolenie*, PKW, s. 57–58; TPO II, s. 285–286.

³¹ Por. tamże, s. 290, 292.

³² Tamże, s. 293.

³³ KL, n. 26.

z nich są parafie lokalnie zorganizowane pod przewodnictwem duszpasterza zastępującego biskupa. W pewien sposób bowiem przedstawiają one widzialny Kościół ustanowiony na całej ziemi”³⁴. To ujęcie koreluje w Konstytucji o liturgii z innymi jej postulatami, takimi jak decentralizacja kultu, uznanie prawa do różnorodności tradycji i uwarunkowań lokalnych³⁵. Konstytucja o Kościele oraz inne dokumenty soborowe rozwijają eklezjologię Kościoła powszechnego i eklezjologię lokalnych Kościołów, ale nie w opozycji do siebie, gdyż jak zauważa ks. Blachnicki: „Kościół powszechny (ciało Chrystusa) konkretyzuje się w pojedynczej gminie (*ekklesia*) sprawującej Eucharystię; ta zaś wspólnota lokalna jest objawieniem Kościoła powszechnego w danym miejscu”³⁶. Za J. Ratzingerem odrzucił F. Blachnicki poglądy H. Künga związane ze skrajnym przypisywaniem zgromadzeniu liturgicznemu pełni doświadczenia Kościoła i pomijające decydującą rolę kolegium apostoelskiego w rozpoznawaniu eklezjalnym. Nie należy Kościoła lokalnego utożsamiać z nie pochodzącą z Bożego ustanowienia parafią, jakkolwiek w niej dokonuje się właściwe doświadczenie Kościoła poprzez sprawowanie Eucharystii; dlatego parafię należy ujmować w świetle teologii Kościoła lokalnego³⁷. Stanowisko to potwierdziła później Kongregacja Nauki Wiary w liście do biskupów *Communio notio* wskazującym, iż eklezjologia powinna głębiej ujmować relację zachodzącą „między Kościołem jako «komunią» i Kościołem jako «sakramentem»”³⁸.

Misja Kościoła realizuje się nie tylko we wspólnotach parafialnych, ale także we wspólnotach zakonnych³⁹, czy w rodzinie chrześcijańskiej – *ecclesia domestica*⁴⁰. F. Blachnicki od początku zwrócił szczególną uwagę na tak ważne w zlaicyzowanym świecie nauczanie o domowym Kościele, załączkowo pojawiające się w dokumentach *Vaticanum II*, a rozwinięte w pełni przez Jana Pawła II w posynodalnej adhortacji *Familiaris con-*

³⁴ Tamże, n. 42.

³⁵ Por. tamże, n. 37–40; TPO II, s. 295.

³⁶ Tamże, s. 297; por. KL, n. 23, KK, n. 26; DB, n. 11; DK, n. 6; DA, n. 10; DKW, n. 2; DM, n. 15–16, 19–20.

³⁷ Por. TPO II, s. 301–302.

³⁸ Por. Kongregacja Nauki Wiary, *List do Biskupów Kościoła katolickiego o niektórych aspektach Kościoła pojętego jako komunio „Communio notio”* (28 V 1992), w: *W trosce o pełnię wiary. Dokumenty Kongregacji Nauki Wiary 1966–1994*, red. J. Królikowski, Z. Zimowski, Tarnów 1995, s. 390–401, n. 1.

³⁹ Por. KK, n. 43, 44; DZ, n. 15.

⁴⁰ Por. KK, n. 11; DA, n. 11; KDK, n. 48. TPO II, s. 304–305.

*sortio*⁴¹. Patrystyczna idea domowego Kościoła stała się fundamentem odczytywania przez F. Blachnickiego nie tylko misji Kościoła wobec małżonków i rodziny, ale także ich eklezjalnej misji. W tym celu utworzył gałąź formacyjną Ruchu Światło-Życie – „Domowy Kościół”⁴².

F. Blachnicki zauważył, iż „nowa wspólnota, która powstaje dzięki zbawczemu działaniu Chrystusa i Ducha Świętego, przeżywa siebie jako zgromadzenie wybranych, wywołanych przez Boga ze świata, jako wspólnotę, jako lud Boży oddzielony od tych, którzy są «nie-ludem»”. Jednak eklezjologia soborowa przezwyciężyła pokusę ideologii getta, odcinającego się od tych co są „na zewnątrz”. Realizm myśli soborowej wyraził się z dostrzeżeniem istnienia diaspory w znaczeniu biblijno-teologicznym jako „życia w rozproszeniu”, jednak zgodnie z wizją biblijną chrześcijaństwo w swym pielgrzymowaniu do Ojczyzny są przez Boga gromadzeni w jedno. F. Blachnicki odrzucił pesymistyczny pogląd K. Rahnera, iż rozwój Kościoła w przyszłości będzie wyznaczony przez sytuację diaspory, która umożliwi pogłębienie samoświadomości Kościołowi składającemu się tylko z osób zaangażowanych w wierze. Pogląd ten niesie ze sobą niebezpieczeństwo zamknięcia się we wspólnocie lokalnej i rezygnacji z misji Kościoła skierowanej ku całej ludzkości. F. Blachnicki jako wielki teolog wyzwolenia człowieka podkreślał, iż nauczanie Soboru wskazuje na Chrystusa we wspólnocie lokalnej obecnego nie dla niej samej, lecz dla świata. Idea ewangelicznego przekształcania świata („nowa kultura”) przenikała jego programy pastoralne⁴³.

Dlatego F. Blachnicki uważał, iż raczej należy postawić pytanie o sposoby realizacji tej misji – jaka powinna być taktyka Kościoła w jego samourzeczywistnianiu się. Pierwsza możliwość to skoncentrowanie się na tworzeniu wspólnot realizujących wszystkie istotne elementy teologiczne Kościoła jako wspólnoty. Byłyby one rzeczywiście żywym Kościołem, ale w sytuacji diaspory, bo tylko elity są zdolne żyć pełnią chrześcijaństwa. Druga możliwość to objęcie jak najszerszych mas, aby być Kościołem ludowym, o ile możliwości pokrywającym się ze wspólnotami naturalnymi, wtedy jednak nastąpi redukcja do minimum wymagań życia chrześcijańskiego. Zdaniem F. Blachnickiego jest to tylko pozorna antynomia, bowiem konstytucje *Lu-*

⁴¹ Por. FC, n. 21, 38, 51–55, 59, 61, 65, 86.

⁴² Por. F. Blachnicki, *List z Boliwii*, w: tenże, *Charyzmat i wierność*, s. 63; zob. *Domowy Kościół. List do wspólnot rodzinnych*, t. 1, Kraków 2003, s. 23–40.

⁴³ Por. TPO II, s. 307–310; KL, n. 26; zob. F. Blachnicki, *Oaza Rekolekcyjna Diakonii Ruchu Światło-Życie. Podręcznik*, [Krościenko] 1995, s. 164.

men gentium jak i *Gaudium et spes* wskazują na ścisłą łączność misji Kościoła z odnowieniem całej ludzkości⁴⁴. Stwierdzał, iż „w miejsce alternatywy: elita czy masa trzeba [...] wprowadzić, zgodnie z prawami socjologicznymi, zasadę: masy przez elity, elity w służbie masy”⁴⁵. F. Blachnicki zauważał, iż rozwiązanie dylematu dotyczącego zakresu misji Kościoła niosą jego soborowe określenia: sakrament jedności, znak i narzędzie, powszechne posłannictwo, orędzie zbawienia dla wszystkich. Stąd, jako teolog odnowy eklezjalnej wyciągał wniosek: „Kościół jest dla świata, dla wszystkich. Im bardziej zaś Kościół jest sobą, im bardziej pozostaje i realizuje swoją istotę, tym bardziej jest dla innych, tym bardziej jest czytelnym znakiem i skutecznym sakramentem jedności i zbawienia dla wszystkich”⁴⁶.

Kościół wspólnotą obdarowanych dla misji zbawienia

Istotne dla realizacji misji Kościoła skierowanej ku światu jest określenie podmiotu działania Kościoła. Ks. Blachnicki zauważał, iż w świetle dokumentów soborowych podmiotem tym jest cała wspólnota ludu Bożego. Zarówno duchowieństwo jak i laikat na mocy sakramentu chrztu są powołani do pełnienia misji apostołskiej na świecie. Każdy wierny jest wezwany i posłany do podejmowania misji zbawienia. I choć są różne role i funkcje w tej misji ludu Bożego, to wszystkich ochrzczonych Bóg powołuje do podejmowania misji prorockiej, kapłańskiej i królewskiej⁴⁷.

Dla F. Blachnickiego ważne było przełamanie tradycyjnej koncepcji eklezjologicznej dzielącej lud Boży na upodmiotowionych pasterzy i przedmiot ich posługi, jakim jest laikat. Fundamentem misji Kościoła jest kapłaństwo wspólne wiernych, na którym dopiero jest zaszczerpione kapłaństwo hierarchiczne. Kapłaństwo wspólne jest odniesione nie tylko do życia liturgiczno-sakramentalnego, ale do całości życia wiernych. Wszyscy są wezwani do kapłaństwa wspólnego, do składania duchowych ofiar. Także wszyscy są wezwani do posługi prorockiej i budowania wspólnoty Kościoła, każdy stosownie do swego stanu, np. małżonkowie w domowym Kościele⁴⁸.

Ks. Blachnicki zwracał uwagę, iż misja Kościoła bazuje na zróżnicowaniu funkcji, co oznacza wielość charyzmatów, czyli wielość darów

⁴⁴ Por. KK, n. 1; KDK, n. 1.

⁴⁵ F. Blachnicki, *Ruch Światło-Życie jako pedagogia nowego człowieka*, w: tenże, *Charyzmat i wierność*, s. 95.

⁴⁶ TPO II, s. 311.

⁴⁷ Por. tamże, 320–321; zob. KKK, n. 1140–1144.

⁴⁸ Por. KK, n. 10, 32, DK, n. 2; TPO II, s. 328–329.

udzielanych przez Ducha Świętego dla wspólnego dobra. Pawłową naukę o chryzmatach, do której odwoływali się Ojcowie Soboru, dopełnia nauczanie o kapłaństwie wspólnym i stanowi podstawę do ujmowania urzędu w Kościele jako misji posługiwania o wymiarze pneumatologicznym. Ujęcie urzędu pasterskiego w kategoriach służby wskazuje na misję określaną biblijnie jako *diakonia*⁴⁹. Ma być ona pełniona kolegialnie. F. Blachnicki wskazuje, iż „hierarchiczności i kolegialności ustroju Kościoła odpowiadają dwie idee odbierające mu ostrość, chłód i sztywność instytucji prawno-organizacyjnej, a wnoszące ciepło, intymność i bezpośredniość wspólnoty rodzinnej, mianowicie idea ojcostwa i braterstwa”⁵⁰ tak w odniesieniu do braci w posłudze biskupiej, prezbiterów, jak i świeckich. Ojcowie Soboru podkreślają, iż misja Kościoła wypełniana jest przez gromadzenie rodziny Bożej jako braterskiej wspólnoty ożywionej duchem jedności. Dla ks. Blachnickiego takie ujmowanie misji Kościoła jako braterskiej wspólnoty służb i chryzmatów czyni tę misję owocną⁵¹.

Liturgia miejscem urzeczywistniania się Kościoła

F. Blachnicki w swych dociekaniach dotyczących istoty Kościoła uważał, iż jego zbawcze pośrednictwo realizuje zbawczą misję Chrystusa. Jako jedyny pośrednik, jedyny arcykapłan nowego przymierza Jezus Chrystus założony przez siebie Kościół uczynił narzędziem procesu zbawczego. Zarazem jednak istotnym miejscem realizacji zbawczej misji Kościoła jest liturgia. Kościół w konstytucji *Sacrosanctum concilium* ukazany jest jako lud Boży, mistyczne ciało Chrystusa, Oblubienica Chrystusa, misterium i sakrament. Najczęstsze określenie to wspólnota ludu Bożego, która jest w całości podmiotem liturgii⁵².

Dla F. Blachnickiego istotny był fakt, iż w liturgii dokonuje się osobowe zjednoczenie z Chrystusem. To zjednoczenie z Nim w miłości na płaszczyźnie sakramentalnej objawia wobec świata Kościół jako braterską wspólnotę. Jedność wspólnoty osób dostępujących zbawienia objawia w liturgii swój organiczny charakter wyrażający się nie tylko w podstawowym podziale kapłani – laikat, wynikającym z hierarchicznego ustroju Kościoła,

⁴⁹ Por. KK, n. 4, 9, 24; TPO II, s. 336.

⁵⁰ Tamże, s. 354.

⁵¹ Por. KK, n. 21, 28, 37, DK, n. 9, DB, n. 28; TPO II, s. 342.

⁵² Por. tamże, s. 359; KKK, n. 1140.

lecz także w pozostałych funkcjach ludu Bożego. Dlatego F. Blachnicki podkreślał, iż wszystkie te charyzmaty i podejmowane posługi ujawniają wspólne wszystkim uczestnictwo w misji Chrystusa, gdyż: „cały lud Boży jest ludem kapłańskim, namaszczone w Duchu Świętym do składania duchowych ofiar Ojcu przez Chrystusa i w Chrystusie, dla zbawienia całego świata”. W ten sposób lud Boży ujawnia się jako sakrament jedności i zbawienia⁵³. Najpełniej ten znak ujawnia zgromadzenie eucharystyczne. W nim ujawnia się natura społeczna Kościoła oraz jego wywołanie „ze świata” (*qahal*), którego figury możemy odnaleźć w Starym Testamencie – szczególnie w *Exodusie* i rytach świętowania Paschy. Ta biblijna typologia zajęła ważne miejsce w oazowym programie formacji liturgicznej. F. Blachnicki przypominał naukę Soboru, iż Chrystus jest obecny w osobie kapłana, w czytanim Piśmie Świętym i w przeistoczonych postaciach eucharystycznych⁵⁴. Zgromadzenie eucharystyczne ukazuje strukturę ludu Bożego i jego eschatologiczny charakter⁵⁵. Dlatego Ojcowie Soboru podkreślili, iż liturgia jest „szczytem, do którego zmierza działalność Kościoła, i zarazem jest źródłem, z którego wypływa cała jego moc”⁵⁶. Liturgia jest bowiem miejscem *sacrum commercium*, zbawczego dialogu Boga i człowieka w Jezusie Chrystusie – *Kyriosie*, co zostanie dookreślone w *Katechizmie* jako wymiana błogosławieństw⁵⁷.

Dla F. Blachnickiego liturgia znajduje się w samym centrum misji Chrystusa i Kościoła. Dlatego rozpoznawał, iż fundamentem budowania żywego Kościoła jest liturgia, zwłaszcza eucharystyczna. System formacyjny deuterokatechumenatu oparł na liturgii ukształtowanej na wzór liturgii przywróconego po Soborze starożytnego katechumenatu (*deuterokatechumenat*), który ogniskuje w sobie proces wzrostu chrześcijańskiego. Odnowiony po Soborze kalendarz liturgiczny kładzie akcent na odnowienie co roku przymierza chrztu, poprzedzone przygotowaniem równoległym do formacji katechumenów⁵⁸.

Konsekwentnie najważniejszą w omawianym zakresie tezą eklezjologiczną F. Blachnickiego jest wskazanie na zgromadzanie eucharystyczne

⁵³ Por. TPO II, s. 362–363.

⁵⁴ Por. KL, n. 7.

⁵⁵ Por. tamże, n. 50.

⁵⁶ Por. tamże, n. 10.

⁵⁷ Por. TPO II, s. 370; zob. KKK, n. 1077–1083.

⁵⁸ Por. P. Kulbacki, *Rok liturgiczny w rekolekcjach dla służby liturgicznej*, w: *Misterium Chrystusa w roku liturgicznym*, red. J. Nowak, Poznań 2012, s. 398–420.

jako znak widzialny (*sacramentum*) Kościoła, który jest sakramentem zbawienia⁵⁹. W liturgii Kościół najpełniej realizuje swe zbawcze pośrednictwo.

Soborowy program odnowy eklezjalnej

Ukazywana przez ks. Blachnickiego misja Kościoła dokonuje się poprzez różne wymiary posługi Kościoła. Teolog odnowy soborowej ukazał ją w podstawowej formacji ruchu Żywego Kościoła. Ponieważ Kościół najpełniej urzeczywistnia się w liturgii, dlatego formację oparł na mistagogii liturgicznej, zgodnie ze starożytną tradycją⁶⁰.

Na przełomie tysiącleci, u progu Wielkiego Jubileuszu chrześcijaństwa, Jan Paweł II wezwał Kościół do rachunku sumienia według klucza czterech wielkich konstytucji *Vaticanum II*, wyznaczających drogę czterech płaszczyzn zbawczej misji Kościoła, w których można widzieć niejako cztery powiązane organicznie etapy tego posłannictwa. Ks. Blachnicki od początku tworzenia posoborowego programu formacyjnego posłużył się schematem głównych funkcji Kościoła (*martyria, leiturgia, diakonia*) budujących wspólnotę w Duchu Świętym (*koinonia*). Ukazał je w kontekście czterech konstytucji Soboru: o Objawieniu Bożym (*Dei verbum*), o liturgii (*Sacrosanctum concilium*), dogmatycznej o Kościele (*Lumen gentium*), duszpasterskiej o Kościele w świecie współczesnym (*Gaudium et spes*)⁶¹.

Pierwsza z płaszczyzn misji Kościoła opisana przez Konstytucję o objawieniu Bożym została powiązana przez ks. Blachnickiego ze starochrześcijańskim znakiem ΦΩΣ-ZΩΗ, gdzie w kształt krzyża zostały wpisane greckie słowa „światło” oraz „życie” symbolizując w ten sposób jedność poznanej prawdy z podporządkowanym jej życiem. Tak zapisany postulat koncentracji etycznej wskazuje na pełnię jego realizacji w misterium Krzyża. Litera Ω symbolizująca w starożytnej ikonografii osobę Ducha Świętego akcentuje Jego rolę w urzeczywistnianiu w człowieku i w Kościele tej zgodności światła i życia⁶².

F. Blachnicki podkreślał, iż misja Kościoła bazuje na prawie naturalnym i domaga się w życiu każdego człowieka (niezależnie od światopoglądu) życia w świetle prawdy. Ponieważ każdy człowiek został obdarzony rozumem, dlatego prawda powinna kierować życiem jego i każdej ludzkiej

⁵⁹ Por. KK, n. 1, TPO II, s. 380

⁶⁰ Zob. Kulbacki, *Liturgia w formacji człowieka*, s. 410–431.

⁶¹ Por. TMA, n. 36.

⁶² Por. F. Blachnicki, „*Fos-Dzoe*” – znak jedności, w: tenże, *Jedność i diakonia*, s. 199.

społeczności. Jest ona związana z aktem stwórczym Boga, ma zatem charakter obiektywny, niezależny od koncepcji epistemologicznych, nie podlega władzy człowieka, można ją tylko coraz głębiej poznawać, ale nie można jej stworzyć według własnej koncepcji czy umowy społecznej. Każdy człowiek w akcie stworzenia został obdarzony wolną wolą i naturalną zdolnością odczytywania i podejmowania imperatywu moralnego czynienia dobra i odrzucania zła (por. Rdz 1, 27). Człowiek może podejmować decyzje etyczne w oparciu o swoje sumienie, dlatego domaga się ono formowania do właściwego rozeznawania prawdy i pójścia za nią. Te dwie podstawowe, wspólne dla całej ludzkości, drogi poznawania światła prawdy zyskują swe dopełnienie w trzech kolejnych drogach poznawania prawdy: w świetle Objawienia Bożego, w świetle osoby Jezusa Chrystusa oraz w świetle nauczania Kościoła⁶³.

Odniesienie do słowa Bożego wskazuje na fundament misji Kościoła, jaki stanowi ewangelizacja. Choć w poszczególnych epokach przybierała ona różny wymiar, zależnie od historii, kultury i rozwoju społeczności wiernych, to w każdej epoce Kościół podejmował zdanie głoszenia Ewangelii i świadczenia o realnym życiu według słowa Bożego, opartym o zawierzenie swego życia Zbawicielowi. Dlatego adhortację Pawła VI *Evangelii nuntiandi* ks. Blachnicki uznał za programową dla rozwoju koncepcji ruchu Żywego Kościoła⁶⁴.

Drugą płaszczyznę misji Kościoła określa konstytucja *Sacrosanctum concilium*, która formułując postulaty reformy liturgicznej, równocześnie ukazuje istotę liturgii. Liturgia ziemską jest udziałem w liturgii niebieskiej sprawowanej przez *Kyriosą* – zmartwychwstałego Chrystusa, który wstąpił do nieba w uwielbionym ciele i tam oddaje chwałę Ojcu. Udział człowieka w liturgii stanowi najdoskonalszą formę uwielbienia Boga. Człowiek jest włączony w nią w doczesności na drodze wiary i sakramentu. Dlatego liturgia, wypływająca z daru Pięćdziesiątnicy, znajduje swój wyraz adekwatny do aktualnej rzeczywistości materialnej egzystencji człowieka. W historii Kościoła wymagało to odnalezienia formuł czytelnych dla danej kultury. Ks. Blachnicki wskazywał na Konstytucję o liturgii jako owoc ruchu liturgicznego, który inicjował powrót do patrystycznej tradycji ujmowania liturgii jako podstawowego ośrodka życia Kościoła i formacji chrześcijańskiej⁶⁵.

⁶³ Por. tamże, s. 200–213.

⁶⁴ Por. F. Blachnicki, *List z Boliwii*, s. 62.

⁶⁵ Zob. tenże, *Konieczność odnowy liturgii*, s. 6–36.

Dlatego postulowano czynny, pełny, świadomy udział w liturgii, a przywrócenie katechumenatu umożliwiło nie tylko powrót do podstawowej tradycji formacji przedchrzcielnej, ale odczytanie jej znaczenia w życiu ochrzczonych poprzez odnowę roku liturgicznego i różne formy katechumenatu pochrzcielnego – deuterokatechumenat⁶⁶.

Trzecia płaszczyzna refleksji wyznaczona przez konstytucję *Lumen gentium* pozwoliła nie tylko na pogłębienie spojrzenia na liturgię jako fundamentalne miejsce urzeczywistniania się Kościoła, ale na jego istotę jako *communio* w Duchu Świętym. Ks. Blachnicki wskazując na rolę Kościoła lokalnego i odwołując się do zasady katechumenalnej proponował różne formy budowania go jako wspólnoty wspólnot, powstających dzięki ewangelizacji, a przez formację prowadzonych do apostołstwa i misji ewangelizacji. Przywoływał tu schemat „parafii posoborowej” lepiej odpowiadający misji Kościoła we współczesnym świecie niż potrydencki model parafii adekwatny dla struktury społeczeństwa przedindustrialnego⁶⁷.

Czwarta płaszczyzna refleksji nad misją Kościoła związana jest z zasadniczym pytaniem, jakie Kościół zadaje sobie i jest zdawane Kościołowi w każdej epoce: Czy jest on skierowany ku sobie, ku osiągnięciu własnego zbawienia, czy też jego rolą jest przenikanie świata Ewangelią, przekształcanie go według wartości ewangelicznych? Czy Kościół ma pozostać obojętny na losy ludzkości poszukującej nadziei dla swej egzystencji, czy też posiadając dar zbawienia powinien dzielić się nim z ze wszystkimi poszukującymi prawdy i wyzwolenia człowieka? Czy Kościół może pozostać obojętny na problemy cierpienia, wojen, głodu, bezsensu życia, narkomanii? Czy chrześcijanie mogą pozostać obojętni na aktualne problemy życia społeczno-politycznego w swoim kraju? Ks. Blachnicki odpowiedzi na te pytania poszukiwał w nauczaniu Kościoła⁶⁸. Otwarcie na obecność Kościoła we współczesnym świecie stało się przedmiotem refleksji konstytucji *Gaudium et spes*, w której analiza sytuacji ludzkości w sytuacji przemian zapoczątkowanych w drugiej połowie dwudziestego stulecia znalazła odpowiedź w tradycji Kościoła i współczesnej refleksji

⁶⁶ Por. tenże, *List z Boliwii*, s. 61–62; zob. tenże, *Sympatycy czy chrześcijanie?*, Kraków 2016.

⁶⁷ Por. tenże, *Ewangelizacja w procesie budowania „nowej parafii”*, w: tenże, *Charyzmat „Światło-Życie”. Teksty podstawowe*, Kraków 2010, s. 111–128.

⁶⁸ Por. tenże, *Wolność synów Bożych a wyzwolenie społeczne*, PKW, s. 63–74; [tenże], *Deklaracja V Krajowej Kongregacji odpowiedzialnych Ruchu Światło-Życie w sprawie zaangażowania członków Ruchu w aktualne problemy narodu*, PKW, s. 75–81.

teologicznej. Ks. Blachnicki wskazywał na wyzwolenie *non violence* dokonujące się przez ewangelizację⁶⁹.

Ks. Blachnicki definiował misję Kościoła jako realizację programu wyznaczonego przez cztery soborowe konstytucje a zawartego w tematach: światło-życie, nowy człowiek, nowa wspólnota, nowa kultura. Stanowią one przekrój podstawowego programu formacyjnego realizowanego w Ruchu Światło-Życie. Ukazane powyżej koncepcje eklesjologiczne teolog żywego Kościoła przedstawił na forum Międzynarodowego Kongresu *Movimento nella Chiesa* w Rzymie 25 IX 1981 r.⁷⁰

Misja przemiany świata

Program powyższy stanowi fundament dla eklesjalnych dzieł społecznych inspirowanych przez ks. Blachnickiego. Krucjata Wyzwolenia Człowieka podejmuje program ewangelizacyjny i wychowania społecznego mający na celu przemianę obyczajów poniżających godność człowieka (uzależnienia, nieczystość, zabójstwo poczętego życia). Krucjata bazuje na dobrowolnie podejmowanej abstynencji jako realizacji wezwania do wyzwolenia przez modlitwę i jałmużnę, która jest dzieleniem się z bliźnim (szczególnie młodym) tym, czego on potrzebuje, a nie tym, co mi zbywa – oraz przez post (od alkoholu), świadectwo życia dorosłych bez alkoholu⁷¹. F. Blachnicki Krucjatę Wyzwolenia Człowieka widział jako dzieło miłosierdzia – wyzwolenia człowieka przez prawdę⁷².

W tworzeniu nowatorskiego katolickiego programu rekolekcji ewangelizacyjnych ks. Blachnicki czerpał inspirację z doświadczeń ekumenicznych, jednak teologiczną ich wizję zaczerpnął z adhortacji Pawła VI *Evangelii nuntiandi*, ukazującą perspektywę przepajania świata duchem Ewangelii⁷³. Rekolekcje oparł nie tylko na głoszeniu słowa, ale na celebracji sakramentu pokuty i pojednania oraz Eucharystii⁷⁴.

⁶⁹ Por. tenże, *Nowy człowiek a wolność synów Bożych*, PKW, s. 53–54.

⁷⁰ Por. tenże, *Istotne cechy ruchu eklesjalnego*, w: tenże, *Jedność i diakonia*, s. 149–181.

⁷¹ Zob. tenże, *Krucjata wyzwolenia Człowieka czyli Dzieło Niepokalanej Matki Kościoła. Podręcznik*, Kraków 2017; tenże, *Wyzwoleni w Chrystusie. Podręcznik rekolekcji parafialnych*, Kraków 2009.

⁷² Por. tenże, *Wyzwolenie przez prawdę – dzieło miłosierdzia. Wskazania VI Krajowej Kongregacji Odpowiedzialnych Ruchu Światło-Życie dla diakonii i wszystkich uczestników Ruchu*, PKW, s. 103–112.

⁷³ Por. Paweł VI, Adhortacja *Evangelii nuntiandi* (8 XII 1975), n. 18.

⁷⁴ Por. F. Blachnicki, *Rekolekcje Ewangelizacyjne. Podręcznik*, Kraków 2013; P. Kulbacki, *Nabożeństwa i liturgia w rekolekcjach ewangelizacyjnych według programu ks. Francisz-*

Wielki Plan Ewangelizacji *Ad Christum Redemptorem* stanowi syntezę wcześniejszych programów – ewangelizacji, deuterokatechumenatu, odnowy parafii, wyzwolenia i jest propozycją opartą na trzech filarach nawiązujących do programu Jana Pawła II streszczonego w jego wezwaniach: 1) „Niech zstąpi Duch Twój i odnowi oblicze ziemi, tej ziemi!” – modlitwa; 2) „Otwórzcie drzwi Chrystusowi!” – kerygmat i zaproszenie do formacji deuterokatechumenalnej; 3) „Nie lękajcie się!” – wyzwolenie o wymiarze społecznym przez rozszerzanie społecznego dzieła Krucjaty Wyzwolenia Człowieka. Metody i struktura pracy wypracowane przez ks. Blachnickiego są dziś podejmowane także w innych środowiskach nowej ewangelizacji⁷⁵.

Ks. Blachnicki realizował społeczną misję Kościoła przez rekolekcje ewangelizacyjne dla świata pracy w okresie „pierwszej Solidarności” oraz przez program „Prawda – Krzyż – Wyzwolenie” realizowany w kraju w ramach Niezależnej Chrześcijańskiej Służby Społecznej, a w okresie pobytu na emigracji w ramach Chrześcijańskiej Służby Wyzwolenia Narodów⁷⁶.

W oparciu o opisaną wyżej eklezjalną wizję drogi nowy człowiek – nowa wspólnota – nowa kultura ks. Blachnicki rozwinął koncepcję suwerenności wewnętrznej, przekładającej wizję teologiczną misji Kościoła na język personalizmu w życiu społecznym. Program ten bazuje na budowaniu suwerenności osoby ludzkiej, która stanowi fundament suwerenności małych grup i konsekwentnie suwerenności społeczno-ekonomicznych. Dopiero przemiana relacji osobowych w życiu społecznym może doprowadzić do suwerenności pełnej na płaszczyźnie społeczno-politycznej⁷⁷.

* * *

Franciszek Blachnicki impulsy soborowe poddawał naukowej refleksji i przekładał na język praktyki pastoralnej i ewangelizacji współczesnego świata. Stąd kard. Karol Wojtyła mówiąc o oazach w 1972 roku stwierdził, iż „założenia doktrynalne, teologiczne, są bardzo ściśle związane z Soborem Watykańskim II. To jest przetłumaczona na język pewnego ruchu, pewnego działania eklezjologia *Vaticanum Secundum* w jej elementach

ka Blachnickiego, w: *Confitemini Domino, quoniam bonus*, red. J. Nowak, Warszawa 2007, s. 471–482.

⁷⁵ Por. F. Blachnicki, *Ewangelizacja według planu Ad Christum Redemptorem. Podręcznik*, Kraków 2015.

⁷⁶ Zob. H. Bolczyk, *Wolny człowiek – wolny naród. Ostatnie dzieło życia ks. Franciszka Blachnickiego: Chrześcijańska Służba Wyzwolenia Narodów*, Kraków 2012.

⁷⁷ Por. F. Blachnicki, *Suwerenność wewnętrzna. Deklaracja Carlsberska*, PKW, s. 199–208.

centralnych: osoba, wspólnota ludu Bożego, wspólnota apostołska w najbardziej podstawowym znaczeniu tego słowa”⁷⁸.

Misja Kościoła była rozumiana przez ks. Blachnickiego jako szeroki program ewangelizacji, formacji i dzieł społecznych. W centrum życia wspólnoty Kościoła widział zawsze liturgię i w niej zakorzenił programy ewangelizacji i formacji chrześcijańskiej prowadzące do wyzwolenia z grzechu, a konsekwentnie przemiany życia społecznego na różnych poziomach w duchu Ewangelii.

Badania nad ujmowaniem misji Kościoła przez ks. Blachnickiego wykazują niezwykle spójność jego eklezjologii. Jej głębokie zakorzenie w myśli teologiczno-pastoralnej, katechetycznej oraz liturgicznej pozwoliło mu na ukształtowanie soborowego programu odnowy Kościoła skierowanego ku ewangelicznej odnowie świata.

STRESZCZENIE

Opracowanie niniejsze zostało oparte na opracowaniach naukowych ks. Blachnickiego. Badania dotyczące misji Kościoła w jego ujęciu ujawniły, iż ten wielki odnowiciel życia wiary oparł się na pneumatologicznej koncepcji Kościoła jako przedłużenia zbawczej misji Jezusa Chrystusa i Jego namaszczenia Duchem Świętym. Nie kwestionując dogmatycznego rozumienia Kościoła w tradycyjnych ujęciach, zwracał uwagę na ich współczesną nieadekwatność pastoralną. Soborowe nauczanie o Kościele lokalnym skierowało jego uwagę na kształtowanie misyjnego charakteru życia parafii. Rozeznawanie charyzmatów we wspólnocie eklezjalnej umożliwia jej rozwój w realizacji pośrednictwa zbawczego. Kościół w szczególny sposób urzeczywistnia się w liturgii, dlatego ks. Blachnicki wskazywał, iż zgromadzenie liturgiczne stanowi znak (sakrament) Kościoła, w którym Sobór widział sakrament zbawienia. Odwołując się do patrystycznej idei *Ecclesia Mater – Mater Ecclesiae* rozwijał personalistyczne ujęcie Kościoła i jego misji oraz budował na tym fundamencie ewangelizacyjny i katechumenalny ruch odnowy Kościoła. W opracowaniu wykazano, iż cztery wielkie konstytucje soborowe stanowią dla F. Blachnickiego fundament określenia misji Kościoła skierowanej ku przemianie jego wspólnot lokalnych i świata.

Słowa kluczowe: ewangelizacja, eklezjologia, Kościół, liturgia, misja, parafia, personalizm, Sobór, współczesny świat.

SUMMARY

This article is based on the academic elaborations of Rev. Blachnicki. His researches concerning the mission of the Church disclosed that this great renovator of

⁷⁸ Tenże, *Godziny Taboru*, Kraków 2011, s. 47.

faith's life was built on the pneumatological concept of the Church as a prolongation of the saving mission of Jesus Christ and His anointing with the Holy Spirit. He did not dispute the dogmatic understanding of the Church in a traditional views but he draw the attention on its modern pastoral inadequateness. The Council's teachings about the local Church focused the attention on forming a missionary character of the parish's life. Discerning charisms in the ecclesial community enables its development in the realisation of the saving intermediation. In a particular manner, the Church become real in the liturgy, hence Rev. Blachnicki pointed that the liturgical assembly is a sign (a sacrament) of the Church which was seen as a salvation's sacrament by the Council. According to the patristic idea *Ecclesia Mater – Mater Ecclesiae*, he developed the personalistic view of the Church and its mission building the evangelistic and catechumen movement of renewal of the Church. In the article it is proved that the four great Council's constitutions are a foundation of definition of Church's mission put towards the change of its local and world structures for Blachnicki.

Key words: evangelisation, ecclesiology, Church, liturgy, mission, parish, personalism, Council, modern world.

BIBLIOGRAFIA

- Blachnicki F., *Boży plan jedności i jego antyteza*, w: tenże, *Jedność i diakonia*, Kraków 2009, s. 21–38.
- Blachnicki F., *Ewangelizacja w procesie budowania „nowej parafii”*, w: tenże, *Charyzmat „Światło-Życie”. Teksty podstawowe*, Kraków 2010, s. 111–128.
- Blachnicki F., *Istotne cechy ruchu eklezjalnego*, w: tenże, *Jedność i diakonia*, Kraków 2009, s. 149–181.
- Blachnicki F., *Konieczność odnowy liturgii na tle jej tradycyjnej koncepcji*, w: tenże, *Jaka odnowa liturgii?*, Kraków 2015, s. 6–36.
- Blachnicki F., *Liturgia w świetle tajemnicy Chrystusa Sługi*, w: tenże, *Jaka odnowa liturgii?*, Kraków 2015, s. 37–51.
- Blachnicki F., *Pedagogia ministrancka*, Warszawa 2011.
- Blachnicki F., *Prawda – Krzyż – Wyzwolenie. Ku polskiej teologii wyzwolenia*, Kraków 2017.
- Blachnicki F., *Tajemnica wielka w Chrystusie i w Kościele. Charyzmat maryjny Ruchu Światło-Życie*, w: tenże, *Charyzmat i wierność*, Kraków 2012, s. 33–36.
- Blachnicki F., *Teologia pastoralna ogólna*, cz. 1–2, Warszawa 2013–2015.
- Gwałtownik Królestwa Bożego. Biografia. Testament. Świadcstwa*, oprac. Instytut Niepokalanej Matki Kościoła, Kraków 2009.
- Kulbacki P., *Liturgia w formacji człowieka ku wolności. Studium w świetle myśli i dzieła ks. Franciszka Blachnickiego*, Lublin 2013.
- Marczewski M., *Posługa zbawcza Kościoła w ujęciu ks. Franciszka Blachnickiego*, Lublin 2000.